

Kriminologiska institutionen

Kriminologiska institutionens remissvar "SOU 2024:54 Vägar till ett tryggare samhälle"

Sammanfattning av Kriminologiska institutionens bedömning

Kriminologiska institutionen instämmer i förslagen som ges i utredningen. Samtidigt vill institutionen understryka vikten av att de också genomförs fullt ut, vilket kräver ordentliga satsningar på de verksamheter som berörs.

Utredningens direktiv

Trygghetsberedningen har sedan den tillsattes fått sex direktiv och tilläggsdirektiv. Uppdraget för den utredning som avgett betänkandet är dock enbart att finna åtgärder som förebygger återfall i brott.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår bland annat:

- att samverkan med andra myndigheter, näringslivet och civilsamhället ska stärkas
- att verkställighet av fängelsestraff i högre grad ska kunna verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll genom att strafftiden när denna påföljd kan komma ifråga höjs till 18 månader
- att utslussningsverksamheten ska öka, bland annat genom att utökad frigång används oftare. Man vill även se att Kriminalvården i större utsträckning använder sig av de möjligheter som redan idag finns att kombinera föreskrifter under frigång med kontroll genom elektronisk övervakning
- att användningen av frivilliga biträdande övervakare ska öka
- att Kriminalvården ska bedriva sådan hälso- och sjukvård som kan minska återfall
- att saneringen av de straffades skulder ska prioriteras
- att vårdpåföljder vid missbruk, bl.a. kontraktsvård, ska användas i större utsträckning

- Att gruppen unga klienter är i särskilt stort behov av stöd och att KV ska ha möjlighet att kalla till samordnad planering med socialtjänsten (vilket ska vara huvudregeln) samt att förordnande av biträdande övervakare från civilsamhället ska prioriteras för gruppen. Det föreslås även att exempelvis vistelseförbud kontrollerat med elektronisk övervakning används i större utsträckning för unga lagöverträdare än för övriga kriminalvårdsklienter under övervakning.
- att den andliga vården ska prioriteras

Bedömning

Kriminologiska institutionen vill berömma utredningen för att ha lyft fram de olika problem som präglar den del av Kriminalvårdens klientel som återfaller i stor utsträckning: missbruk, fysisk ohälsa, psykiska problem, ADHD, skuldsättning m.m. Förslagen är också huvudsakligen förankrade i forskning. Exempelvis är förslaget att försöka minska återfall genom en kraftig ökning av användning av elektronisk kontroll välkommet och ligger helt i linje med resultatet av flera forskningsprojekt (Al Weswasi kommande; Al Weswasi och Bäckman 2024; Alm 2024). Det kommer även att leda till en nödvändig avlastning av det allt mer ansträngda läge som råder inom Kriminalvårdens verksamhet. Likaså har utslussningsverksamhet som återfallsförebyggande insats stöd i forskning (Brå 2010; Pettersson 2017).

Samtidigt vill vi framhålla två orosmoment som båda kan innebära risk för att förslagen inte genomförs eller endast genomförs i begränsad utsträckning. Det första hör samman med just Kriminalvårdens ansträngda läge. Det framhålls att flera av förslagen på sikt förväntas minska belastningen på Kriminalvården. Det är förstås möjligt att de har den effekten men en grundförutsättning för att ett sådant positivt utfall ska ske är att förslagen kan genomföras i *nuläget*. Även om det föreslås ökade resurser i flera fall så kan den kraftigt repressiva utveckling som kriminalpolitikens område präglas av i övrigt helt enkelt omöjliggöra att förslagen i denna SOU kan genomföras.

Det andra hör samman med just finansieringen. Kriminologiska institutionen tar generellt inte ställning till de förslag på ökad finansiering som ges i utredningen. Dock framstår det som att de förslag till ökad finansiering av andra myndigheter än Kriminalvårdens verksamhet framstår som väl låga. Inte minst gäller det Socialtjänstens verksamhet där det ökade anslag som föreslås får betraktas som mer eller mindre försumbart när det fördelas över landets alla kommuner. Det ska här framhållas att en pressad situation i dagsläget inte bara gäller för Kriminalvården utan även för exempelvis Socialtjänsten på många håll.

Slutsats

Kriminologiska institutionen instämmer i förslagen men vill se mer noggranna överväganden av de resurser som krävs för att förslagen ska gå att genomföra, särskilt med avseende på den föreslagna resursökningen till kommuners verksamhet.

Referenser

Al Weswasi, Enes. kommande. "Effect of Early Prison Release with Electronic Monitoring".

Al Weswasi, Enes, och Olof Bäckman. 2024. "The Effects of Replacing Incarceration with Electronic Monitoring on Crime, Mortality, and Labor Market Exclusion". *Journal of Quantitative Criminology*. doi: 10.1007/s10940-024-09595-2.

Alm, Susanne. 2024. Konsekvenser av fängelsestraff i Norden. En forskningsöversikt. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Brå. 2010. Utökad frigång och återfall. Slutrapport om 2007 års reform av utslussning i Kriminalvården. 8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Pettersson, Tove. 2017. *Young offenders and open custody*. London: Routledge.

Beredning och beslut

Remissvaret har beretts av Tove Pettersson, professor.

Kriminologiska institutionens styrelse har fattat beslut per capsulam den 22 november 2024.

Felipe Estrada, prefekt
